

Földi József

JÁSZÁROKSZÁLLÁS UTCA- ÉS TÉRELNEVEZÉSÉNEK VÁLTOZÁSAI

A földrajzi nevek, különösen a tájegységek, a hegyek, folyók stb. nevei viszonylag állandóak, általában igen hosszú életűek – legalábbis nagy többségük. Kevésbé állandók a dűlőnevek. Még sokkal változékonyabb a földrajzi nevek egy másik csoportja, az utca- és térnevek. Főleg a XX. században szorította vissza a természetes utcanevek jórészét a személyekről elnevezett utcanevek. Nem volt ez másként Árokszálláson sem. A település utcái, terei nagyrészt spontán folyamatok következtében alakultak ki. Az utcák szabályozásának kérdése csak 1891. április 25-én került be a képviselő testületi ülés napirendjébe. Ekkor határozták el az utcák szabályozását, melynek érdekében elrendelték a katonai térképeket lemásoltatását. Az utcanevek kérdése azonban csak 1922-ben került felszínre. A Jászvidék 1922. március 25-ei számában az egyik cikkíró szerint szükséges lenne az utcák elnevezése, ami egyrészt megkönnyítené az eligazodás, másrészt a történelmi utcanevek érdeklődést keltenének a tanulatlan lakosság köreiben is a magyar történelem iránt. Közel 8 év telt el azonban a javaslat felvetése óta, mire előrelépés történt az utcanevek témakörében. A Jászvidék 1930. február 16-ai számában örömmel közlik, hogy az „Utcák elnevezése - amiért lapunk hasábjain többször szót emeltünk - befejezést nyert. A képviselőtestület csütörtökön tartott közgyűlésében a bizottság munkáját el is fogadta s egyben megbízást adott, hogy az utcajelző táblák beszerzésére versenytárgyalást hirdessen az eljáróság. Legközelebb le fogjuk közölni az összes utcák neveit, most csak ízelítőül néhányat: a nagy utca, Széchenyi utca lett; a berényi út Kossuth Lajos utca, az örsi út Rákóczi út nevet kapott. A Vasút utca Deák Ferenc-utca. A csirkepiac Szent Imre-tér. A főtér Móczár Andor-tér lett. Van azután Arany, Petőfi, Vörösmarthy, Verbőczy, Prohászka, Batthiányi, Tompa, Mindszenty, Nap, Hold, Tél, Tavasz, Nyár, Ősz, Palotássy, József Nádor, Kölcsey, Kazinczy, Horthy Miklós stb. utca. Az utcák elnevezésének munkájában elismerést érdemelnek Nemoda József templombíró és Kaszab István közgyám.”

Az utcaneveket 1931. április 1-én vezették be hivatalosan. Előtte a legtöbb, kisebb utcát (közt) az ott lakó családokról nevezték el: Pl. Ballagó, Barna, Berecz, Bordás, Budai, Demény, Dósa, Dzsadzso, Farkas, Gergely, Kaszab, Kókai, Márkus, Mészely, Nemoda, Piroska, Szántó, Terjék, Tóth Jani köze stb.

Az 1931. év áprilisának derekán befejeződött az utcajelző- és házzsám táblák szerelése: 93 utcában 2665 házzsám táblát és 186 utcajelző táblát szereltek fel. A következő utcajelző táblák kerültek fel a kerítésekre (gátakra):

Az I. kerületben: Árpád,- Móczár,- Erzsébet-terek, Gr. Széchenyi, Boldog Asszony, Sándor, Reviczky, Horváth, Kisfaludy, Csokonai, Lehel, Katona József. Töröcsik, Csörsz és Pethes-utca. Összesen 15.

A II. kerületben: Gr. Tisza István, Csuka, Márkus, Hold, Tinódi, Fáskert, Gr. Zichy, Dohnál, Kékes, Tél, Pázmány, Nyár, Szt. Vince, Hattyú, Damjanich, Csikós, József-nádor, Mikes, Halász és Mocsár-utcák, összesen 20.

A III. kerületben: Benkó Albert, Hortobágyi, Pusztaszer, Ősz, Dobó István, Csongor, Dankó István, Gyóni, Gárdonyi, Hunyadi János, Hargita, Zrínyi, Vak Bottyán, Cinka Panka, Szt. László, Aradi, Bem József, Víg, Murányi, Szentandrás és Rákóczi Ferenc-utcák, összesen 21.

A IV. kerületben: Szent Imre tér és Régi temető-tér. Deák Ferenc, Prohászka Ottokár, Jákó, Balassa Bálint, Kurucz, Pozsonyi, Virág Benedek, Hét vezér, Városkert, Mátyás király, Wes-selényi, Bánffy és Kossuth Lajos-utcák, összesen 15.

Az V. kerületben: Blaha Lujza, Werbőczy István, Petőfi, Arany János, Tompa Mihály, Ma-dách, Szent Margit, Körösi Csoma, Vörösmarty, Kinizsi, Mallár Sándor, Szabadka, Magyar és Gr. Batthyány utcák, összesen 14.

A VI. kerületben: Táltos, Jókai, Kölcsey Ferencz, Horthy Miklós, Szent István, Munkácsy, Liszt Ferenc és Kazinczy-utcák, összesen 8.

Ezek közül jó néhány utcanév nem volt túl hosszú életű, mert azóta több alkalommal történtek komolyabb változások. Először a II. világháború után bekövetkezett politikai fordulat miatt került sor a változtatásokra. A főispán 1946. június 10-én elrendelte, hogy az akkori hatalom megítélése szerint népellenes, fasiszta magatartású személyek nevét az utcablákról el kell eltávolítani. rendelkezésének végrehajtására pártközi értekezletet hívtak össze a Mun-káskörben. Az ott hozott határozatok alapján a következő változtatásokra került sor az 1947. esztendőben: Gróf Tisza István helyett Bajcsy Zsilinszky, József nádor helyett József Attila, Gróf Zichy Nándor helyett Ady Endre, Werbőczy István helyett Dózsa György, Horthy Miklós helyett Boross Alajos, Mallár Sándor helyett Ságvári utca. A Horthy-telep neve Szabadság telepre változott. A pártközi értekezlet úgy rendelkezett, hogy helybeli iparosok készítsék el házilag az új táblákat.

A következő nagyobb szabású változtatásra 1959 júniusában került sor. Ekkor egy öttagú bizottságot választottak, melynek tagjai Berecz András, Guba Béla, Kiss Imre, Szabó József és Vidra Pál voltak. A bizottság elnöke Guba Béla volt. Ezúttal is esetben kizárólag politikai szempontok vezérelték a névadókat, némi kivételt jelent ez alól egyes új telepek utcáinak egyes nevei. Az életmódváltozással egyre inkább önálló lakásra törekedtek a fiatalok. Házhe-lyek kellettek. A Gyöngyös-patak szabályozásával, a patak északi oldalán osztottak ki házhe-lyeket. Így alakult ki a Patak, a Tavasz, a Május 1, a Mátra és később az Egri utca is. A ONCSA (Szabadság telepi) házak eredetileg csak a Viszneki út szélén sorakoztak egymás mellett. Ké-sőbb már két utca is született párhuzamosan, mögöttük. A Kisszögön túl a következő új utcák születtek: Halastó, Eötvös Loránd, Mikszáth Kálmán, Kilián György, Hámán Kató, Sport. A tanácsi határozat alapján 1961. január 1-től a következő változtatásokat vezették be: Boldog-asszony utca helyett Adácsi út, Töröcsik helyett Zója, Márkus helyett Somogyi József, Dohnál helyett Jászai Mari, Pázmány helyett Mező Imre, Szent Vincze helyett Április 4., Benkó Albert helyett Sallai Imre, Hargita helyett Bartók Béla, Szent László helyett Béke, Murányi helyett Solymosi Ignác, Szentandrás helyett Vöröshadsereg, Prohászka helyett Lenin, Wesselényi helyett Alkotmány, Bánffy helyett Nyárfá, Szent Margit helyett Kállai Éva, Szabadka helyett Vasút, Batthányi (sic!) helyett Dériné, Táltos helyett Kókai László, Szent István helyett Éliás József utca. Móczár tér helyett Sztálin tér, Erzsébet tér helyett Köztársaság tér, Szent Imre tér helyett Marx tér, Régi Temetőtér helyett Felszabadulás tér. A Szent István telep neve Gorkij telepre változott. A község alszögi végénél a következő nevű új utcákat alakították ki: Rózsa Ferenc, Fürdő, Örsi út, November 7, Rosenberg házaspár. A település nyugati részénél Fürst Sándor, Táncsics Mihály és Élmunkás elnevezésű utcák születtek. A Szentandrás utcából nyí-ló egyik mellékutca neve Szamuelli Tibor utca lett. Ezek az elnevezések a rendszerváltásig életben maradtak, kivéve a Sztálin teret, amit a tanács az SZKP XXII. kongresszusát követő MSZMP KB állásfoglalás alapján 1961. december 21-én, 115/1961. számú határozatával En-gels térre változtatott.

A telekhiány megszüntetésére, vagy enyhítésére tömbbelső feltárást végeztek. A hosszan elnyúló, nagy kiterjedésű kertek kisajátításával új utcákat nyitottak: 1974-ben a Csalogány utcát, 1976-ban a Görbe János utcát, 1979-ben pedig a Gagarin elnevezést kapott új utcát nyitották meg. Ezekkel az intézkedésekkel főleg fiatal házasok igényeit elégítették ki. Ez azonban csak enyhítette, de nem oldotta meg a gondokat. Ezért a Széchenyi utca és a Gyöngyös patak közötti kertség tömbbelső feltárása indult meg, majd 1985-ben a következő új utcák megnyitását határozták el: Bogdán Flórián utca, Pacsirta utca, Fecske utca. Sólyom utca. Ezután már csak a patakon túl lehetett terjeszkedni, a községen kívül, keleti és déli irányban. A Ny-i részen is terveztek parcellázást, a Határ út mellett, de a telkeket itt mezőgazdasági művelésre adták ki. Az üdülőtelep utcái Diófa, Fecske és Tulipán elnevezést kaptak.

Az extenzív terjeszkedési lehetőségek beszűkülése miatt, a település központjában tanácsi rendelkezésű, szövetkezeti társasházakat létesítettek az OTP közreműködésével: a Kossuth utca elején három, a Széchenyi elején egy, a Kisfaludy elején szintén egy, a Rákóczi elején első ütemben szintén egy, az Engels téren pedig kettő, összesen nyolc háromszintes többlakásos társasházat építettek.

A rendszerváltást követően újabb, jelentős névváltoztatásokra, „átkeresztelésekre” került sor. Jászárokszállás Város Képviselő Testületének 52/1991. (V. 30.) sz. határozata - az érintett utcák lakói többségének egyetértése alapján – a következő átnevezéseket írta elő: Április 4. utca helyett Szent Vince utca, Béke utca helyett Szent László utca, Engels tér helyett Móczár Andor tér, Éliás József utca helyett Szent István utca, Felszabadulás tér helyett Deák tér, Gorkij telep helyett Szent István telep, Kállai Éva utca helyett Szent Margit utca, Lenin utca helyett Prohászka Ottokár utca, Marx tér helyett Piac tér, Mező Imre utca helyett Pázmány Péter utca, November 7. utca helyett Jász Faragó Sándor utca, Rózsa Ferenc utca helyett Rózsa utca, Sallai Imre utca helyett Thiel Bernát utca, Solymosi Ignác utca helyett Murányi utca, Szamuely Tibor utca helyett Pethes Mihály utca, Vörös Hadsereg utca helyett Szentandrás utca, Zója utca helyett Töröcsik utca. Megjegyzem, hogy a határozat szerinti Jász Faragó Sándor utca végül Jász utca lett. Az új üdülőtelek-tulajdonosok véleményét figyelembe véve a 2290 hrsz. utcát Nógrád, az 1684/31 hrsz. utcát Szivárvány, az 1684/32 hrsz. utcát Nádas, az 1703 hrsz. utcát Zöldmező, az 1710 hrsz. utcát Bokréta, az Úttörő utcát Napfény utcának nevezték el.

A következő nagyobb szabású változtatásokra, „átkeresztelésekre” több mint húsz esztendő kellett várni. Erre az eseményre azért került sor, mert a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése a) és b) pontja értelmében közterület, illetve közintézmény nem viselheti olyan személy nevét, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában részt vett, vagy olyan kifejezést vagy olyan szervezet nevét, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal. A törvény támadhatatlan végrehajtása érdekében a jászárokszállási önkormányzat kikérte a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalását. Az állásfoglalás alapján a következő utcák nevét kellett megváltoztatni: Élmunkás, Fürst Sándor, Kilián György, Hámán Kató, Kókai László, Rosenberg házaspár és a Ságvári Endre utcák. Ezt követően a képviselőtestület 2013. április 25-ei ülésén az Élmunkás utcának az Eperfa, a Fürst Sándor utcának a Fűzfa utca, a Kilián György utcának a Kőkény utca, a Hámán Kató utcának a Hársfa utca, a Rosenberg házaspár utcának a Rozmaring, a Ságvári Endre utcának az Ágói utca, a Kókai László utcának pedig a Táltos utca elnevezést adta.